

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Leona Chaloupková

**Zooterapie jako jedna z metod
v rámci sociálních služeb**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: PhDr. Skarupská Helena, Ph.D.

OLOMOUC 2010

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a všechny použité prameny a literaturu jsem uvedla v závěrečném seznamu.

V Olomouci 20. června 2010

.....
Leona Chaloupková

Děkuji PhDr. Heleně Skarupské, Ph.D. za vstřícné vedení a inspiraci při tvorbě práce.
Stejně tak i všem ostatním, kdo se na procesu tvorby jakýmkoli způsobem podíleli.

Obsah

Úvod	6
1 Teoretická část	8
1.1 Význam slova zooterapie	8
1.2 Terminologie v zooterapii	8
1.3 Typy zooterapie podle metod	9
1.4 Formy provozování zooterapie	10
1.5 Legislativní úprava týkající se zooterapie	12
1.6 Canisterapie	13
1.7 Hipporehabilitace	14
1.8 Felinoterapie	15
2 Praktická část	17
2.1 Zařízení v okrese Prostějov využívající zooterapii	17
2.1.1 Domov u rybníka ve Víceměřicích	17
2.1.1.1 Informace o Domově u rybníka	17
2.1.1.2 Cílová skupina uživatelů ústavu sociální péče	18
2.1.1.3 Volnočasové aktivity	18
2.1.1.4 Průběh zooterapie v ústavu sociální péče a domově pro seniory	19
2.1.2 Domov Na zámku v Nezamyslicích	22
2.1.2.1 Informace o Domově Na zámku	22
2.1.2.2 Cílová skupina uživatelů ústavu sociální péče	22
2.1.2.3 Volnočasové aktivity	23
2.1.2.4 Průběh zooterapie v ústavu sociální péče	23
2.1.3 Střední škola, základní škola, mateřská škola Jistota	24
2.1.3.1 Informace o střední, základní a mateřské škole Jistota	24
2.1.3.2 Cílová skupina žáků školy Jistota	25
2.1.3.3 Formy aktivizace žáků	25
2.1.3.4 Průběh zooterapie ve škole Jistota	25
2.1.4 Střední škola, Základní škola a Mateřská škola	27
2.1.4.1 Informace o střední, základní a mateřské škole Prostějov	27
2.1.4.2 Cílová skupina žáků mateřské školy, kde je zooterapie provozována	28
2.1.4.3 Formy aktivizace žáků	28
2.1.4.4 Průběh zooterapie ve speciální mateřské škole	28

2.1.5	Základní škola a dětský domov Prostějov	29
2.1.5.1	Informace o základní škole a dětském domově Prostějov	29
2.1.5.2	Cílová skupina žáků základní školy speciální a základní školy praktické	30
2.1.5.3	Formy aktivizace žáků speciální základní školy	30
2.1.5.4	Formy aktivizace žáků speciální základní školy	31
2.1.5.5	Průběh zooterapie ve speciální a praktické škole	31
2.1.6	Centrum sociálních služeb	32
2.1.6.1	Informace o centru sociálních služeb	32
2.1.6.2	Cílová skupina uživatelů domova seniorů	32
2.1.6.3	Formy aktivizace seniorů	33
2.1.6.4	Cílová skupina uživatelů domova se zvláštním režimem	33
2.1.6.5	Formy aktivizace uživatelů domova se zvláštním režimem	33
2.1.6.6	Průběh canisterapie a felinoterapie v centru sociálních služeb	33
2.2	Kasuistiky	35
2.2.1	Případová studie chlapce po transplantaci srdce	35
2.2.1.1	Rodinná anamnéza	35
2.2.1.2	Zdravotní anamnéza, osobní anamnéza	35
2.2.1.3	Současný stav	37
2.2.2	Případová studie znásilněné dívky	37
2.2.2.1	Rodinná anamnéza	38
2.2.2.2	Osobní anamnéza	38
2.2.2.3	Školní anamnéza	40
2.2.2.4	Současný stav – sociální situace	40
2.2.3	Případová studie mentálně znevýhodněné dívky	40
2.2.3.1	Rodinná a osobní anamnéza	40
2.2.3.2	Zdravotní anamnéza	41
2.2.3.3	Školní anamnéza	41
2.2.3.4	Oblíbené činnosti	41
2.2.3.5	Motorika	42
2.2.3.6	Jazykový projev	42
2.2.3.7	Sociální oblast	42
2.2.3.8	Současný stav	42
	Závěr	44

Úvod

Člověk byl vždy součástí přírody, jednoho ekologického systému. Kdysi jsme žili v těsném sepětí s přírodou. V průběhu rozvoje lidské civilizace se nám příroda vzdálila. V dnešní hektické době mnozí z nás touží po klidu a pohodě a k přírodě se znovu vracíme, využíváme její přirozenosti, čerpáme z ní energii.

Po návratu z mateřské dovolené na odbor sociálních věcí na Městském úřadě v Prostějově, mi byla přidělena agenda příspěvku na péči. Denně se setkávám se zdravotně znevýhodněnými lidmi. Převážnou část mé agendy tvoří senioři. Mnoho z nich se v době svého aktivního života starali o nějakého domácího mazlíčka, měli zvířecího společníka, na kterého dodnes vzpomínají a chybí jim. Někteří si umístí na balkón krmítko a pozorují ptáčky, jiní mají kočku nebo akvárium. Mnozí z nich by uvítali například příchod canisterapeuta se psem, neboť jejich zdravotní stav jim nedovolí pečovat o zvířecího společníka.

Když se vracím po práci s dětmi domů, tak se těšíme, jak půjdeme s pejsky na procházku a užijeme si trochu pohybu, her a relaxace. Takže při volbě tohoto tématu bakalářské práce jsem pouze věděla, jak probíhá zooterapie v mé domácnosti, ale pramálo jsem tušila, jak je provozovaná zooterapie profesionálně, co je potřeba se naučit, jaké překážky je nutné zvládnout. Nastudováním teorie jsem měla jisté zkruslené představy o tom, jak zooterapie probíhá v praxi, ty se rozplynuly v momentě, kdy jsem byla přítomna zooterapii v zařízeních na okrese Prostějov, kde zooterapie probíhá.

Cílem mé bakalářské práce je zmapovat zařízení sociální, zdravotní, pedagogická v okrese Prostějov, kde zooterapii využívají ku prospěchu svých uživatelů a zároveň i zjistit množství zooterapeutů.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části, teoretickou část a praktickou část. Součástí praktické části jsou kasuistiky. V teoretické části je vysvětlen pojem zooterapie, zabývá se terminologií v zooterapii, jsou zde uvedeny druhy, metody, formy a legislativa týkající se zooterapie. V praktické části jsou uvedena téměř všechna zařízení v okrese Prostějov, jejíž klienti léčebných metod zooterapie využívají. Představeny jsou i organizace či jednotlivci, kteří zooterapii v daném zařízení provozují.

V kasuistikách jsou popsány případy lidí, kterým zooterapie pozitivně ovlivnila jejich život.

1 Teoretická část

V této kapitole se věnuji definování zootapie, problematice terminologie spojené se zooterapií, popisu metod zootapie. V teoretické části jsou také uvedeny jednotlivé formy zootapie, krátce se zmiňuji o legislativě spojené se zooterapií. Jsou zde charakterizovány nejvíce rozšířené druhy zootapie u nás.

1.1 Význam slova zootapie

Nejčastěji se setkáváme s pojmem zootapie, ale můžeme se setkat i se staršími názvy jako např. animoterapie, petterapie. Zootapii lze definovat jako terapie - léčba pomocí zoo – zvířat, přičemž léčba nemusí platit v pravém slova smyslu. Zvířata mají na člověka přinejmenším pozitivní vliv, motivují ho, aktivizují, uklidňují, dodávají mu jistotu, sebevědomí. Nejčastěji se v zootapii využívají s koterapeuti koně (hiporehabilitace), psa (canisterapie), kočky (felinoterapie), ptáci (ornitoterapie), hmyz (insektoterapie). Do povědomí lidí se dostává i farmingoterapie, terapie exotických zvířat v zoo, terapie volně žijících zvířat, terapie. V zootapii se setkáváme i s jinými zvířecími druhy jako jsou ryby, drobná domácí a hospodářská a exotická zvířata. V zámoří je velmi oblíbená delfinoterapie.¹

1.2 Terminologie v zootapii

Zooterapeutický tým – jádro zooterapeutického týmu tvoří zooterapeut a otestované zvíře, v canisterapii se uvádí pojem koterapeut. Koterapeutem nazýváme canisterapeutického psa. Je to pes, který složil canisterapeutické zkoušky. Zooterapeut profesionál má odpovídající odborné vzdělání zdravotní, sociální či pedagogické.

¹ Velemínský, M. a kol. autorů, *Zootapie ve světle objektivních poznatků*, s. 32

Zooterapeutem může být i proškolený laik, ale je nutné, aby spolupracoval s profesionálem pečujícím o klienta. Zooterapeut může pracovat samostatně nebo s lidmi, kteří se podílejí na péči, léčbě o klienta jako je rodina lékařů, ošetřovatelé, fyzioterapeut, speciální pedagogové, učitelé a další.²

1.3 Typy zooterapie podle metod

V roce 1990 vypracovala Delta Society, což je mezinárodní nadace pro ochranu přírody, která se zabývá vztahy mezi zvířaty a lidmi, též terapií pomocí zvířat, praktické standardy pro asistované a léčebné aktivity prostřednictvím zvířat za účelem propagovat a prosazovat pozitivní výsledky působení zvířat na lidské zdraví, odstraňovat překážky, které brání zapojení zvířat do běžného života, podporovat využití zvířat v léčebném a rehabilitačním procesu. Základem těchto standardů jsou programy AAA, AAT.³

AAA – Animal Assisted Activities – aktivity za pomoci zvířat

Jedná se o přirozený kontakt klienta a zvířete, jehož hlavním cílem je aktivizace klienta, při kterém dochází ke zlepšení pohyblivosti, paměti, komunikaci, odbourání stresu, uzavřenosti a to technikou hry se zvířetem, hlazení, péče o zvíře jako je např. česání.

AAA metodu zooterapie provádí proškolený zooterapeut mnohdy ve spolupráci s personálem zařízení. Nejčastěji tuto formu zooterapie využívají dětské domovy, speciální školy, domovy pro seniory, domovech pro osoby se zdravotním postižením, psychiatrických léčebnách nebo i léčebnách dlouhodobě nemocných.⁴

AAT – Animal Assisted Therapy – terapie za pomoci zvířat

Jde o záměrný kontakt klienta se zvířetem, využívaný v období léčby nebo rehabilitace, jehož cílem je rozvoj fyzických, psychických, kognitivních, emocionálních funkcí klienta a to formou hry, péče o zvíře nebo využití zvířete, coby názorné ukázky. Podmínkou u této metody je, aby zooterapeut měl odborné sociální, pedagogické,

²Svobodová, I. a kol. *Zoorehabilitace a aktivity se zvířaty*, s. 9 - 10

³Velemínský, M. a kol. autorů, *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*, s. 44

⁴Velemínský, M. a kol. autorů, *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*, s. 33

Galajdová, L., *Pes lékařem lidské duše aneb canisterapie*, s.28

zdravotní vzdělání, pokud tomu tak není a zooterapeutem je proškolený laik, je nutná spolupráce zooterapeuta s odborníkem či odborníky, kteří o klienta pečují.⁵

AAE – Animal Assisted Education – vzdělávání za pomoci zvířat

Prostřednictvím přirozeného, ale zároveň i cíleného kontaktu zvířete se žákem dochází k lepším výsledkům při výchově, motivaci ke vzdělávání, ale také i k rozvoji sociálních dovedností žáka. Zooterapeut může pracovat s jednotlivcem nebo se skupinou žáků, kteří mají specifické poruchy chování, komunikace, učení. U této metody je vždy nutná přímá spolupráce se speciálními pedagogy, vychovateli, vedoucími volnočasových aktivit a s psychology.⁶

AACR – Animal Assisted Crisis Response – krizová intervence za pomoci zvířat

Zooterapeutický tým navštěvuje místa, kde došlo k přírodní katastrofě, násilí, kriminálnímu, teroristickému činu, nehoda. Snahou zooterapeutického týmu je psychická podpora a stabilizace postižených krizí a to technikou hlazení, hry, komunikace. Zooterapeut většinou nosí i brašnu s hračkami. Profesionální zooterapeut u této metody zoterapie má praxi při jednání s lidmi, má odborné znalosti z psychologie a zúčastnil se školení v rámci integrovaného záchranného systému. Spolupracuje se zdravotníky, soc. pracovníky, duchovními, krizovými a dobrovolnými poradci. Zásah může trvat několik hodin, dnů a někdy i několik měsíců.⁷

1.4 Formy provozování zoterapie

Návštěvní program – je to nejčastější forma provozování zoterapie především u canisterapie a felinoterapie. Jedná se o pravidelné návštěvy zooterapeutického týmu v zařízeních nebo domácnosti klienta, alternativou je i docházení klienta za zooterapeutickým týmem do zařízení, kde je zoterapie provozovaná nebo se mohou setkávat na neutrální půdě.⁸

⁵ Velemínský, M. a kol. autorů, *Zoterapie ve světle objektivních poznatků*, s. 33

⁶ Velemínský, M. a kol. autorů, *Zoterapie ve světle objektivních poznatků*, s.34

⁷ Velemínský, M. a kol. autorů, *Zoterapie ve světle objektivních poznatků*, s.35

⁸ Velemínský, M. a kol. autorů, *Zoterapie ve světle objektivních poznatků*, s. 36

Jednorázové aktivity – či krátkodobé aktivity. Zooterapeutický tým se může podílet na veřejných prezentacích, ukázkách, přednáškách jak pro zdravé, tak i pro zdravotně znevýhodněné občany. Je to jeden ze způsobů jak veřejnost seznámit se zoterapií, vzbudit zájem o zoterapii, popř. najít finanční zdroje - sponzory pro provozování zoterapie.⁹

Pobytový program – může jít jak o krátkodobé, jednorázové, tak i dlouhodobé pobyty klientů v zařízeních, kde je zoterapie provozována. Např. tábory, ozdravné pobyty, ekofarmy, pobyty na statcích.¹⁰ zdroj

Rezidentní program – máme na mysli trvalé umístění zooterapeutického zvířete v zařízení nebo domácnosti klienta. Neznamena to ovšem, že koterapeut je automaticky ve vlastnictví zařízení, kleinta. Organizace nebo chovatel, cvičitel, který zvíře předá se předem dohodnou na specifických podmínkách a zajistí výcvik personálu nebo osoby, která bude o zvíře pečovat.¹¹ zdroj

Ambulantní program – zoterapie lze provozovat i v ordinaci lékaře, psychiatra, ale i školního psychologa apod. kam klient dochází. Tato forma zoterapie slouží k odbourání strachu z lékařského zákroku, odbourání stresu z nemocničního prostředí. Psychologové a psychiatři zvířecí pomocníky používají k navázání kontaktu s klientem a k jeho motivaci ke spolupráci.¹² zdroj

Program péče o zvíře v rámci ergoterapie – s touto formou zoterapie se často setkávám v ústavním zařízení, kde součástí zařízení je statek a klienti pod vedením odborníka pečují o zvířata, též pěstují rostliny, plodiny. Tato forma zoterapie je velmi přínosná, neboť klient je takto motivován k práci, samostatnosti, zodpovědnosti, povinnosti, což mu umožňuje snadnější zapojení do běžného života. Pokud zařízení nemá prostory k samostatnému provozování této formy zoterapie, tak klienti dojíždí do na farmy, do útulků, chovných stanic, do zoo apod.¹³

Kombinované činnosti – z důvodu účinnosti, či zpestření, aby nedocházelo ke stereotypu lze jednotlivé typy zoterapie kombinovat např. hipoterapii s canstterapií,

⁹ Velemínský, M. a kol. autorů, *Zoterapie ve světle objektivních poznatků*, s. 36

¹⁰ Velemínský, M. a kol. autorů, *Zoterapie ve světle objektivních poznatků*, s.36

¹¹ Velemínský, M. a kol. autorů, *Zoterapie ve světle objektivních poznatků*, s. 36

¹² Velemínský, M. a kol. autorů, *Zoterapie ve světle objektivních poznatků*, s. 36

¹³ Velemínský M., a kol. autorů, *Zoterapie ve světle objektivních poznatků* s.37

canisterapií s terapií drobnými zvířaty. Velmi oblíbená a účinná je kombinace jednotlivých typů zooterapie s arteterapií, muzikoterapií, aromaterapií.¹⁴

Návazné činnosti – po zooterapii, kdy je klient psychicky uvolněn, motivován lze zařadit výuku, cvičení, masáže, mytí či jiné aktivizační činnosti, terapie.¹⁵

1.5 Legislativní úprava týkající se zooterapie

U nás dosud není podpůrné a léčebné využívání zvířat formou zooterapie samostatně legislativně řešeno. Existují normy, které se nezabývají zooterapeutickou činností, ale upravují chování lidí ke zvířatům (zák. 246/1992 Sb. na ochranu zvířat proti týrání) nebo vstup zvířat do prostoru, kde je zooterapie provozována a nároky na hygienu (zák. č. 258/2000 Sb. o ochraně veřejného zdraví), vyhláška č. 137/2004 Sb. o hygienických požadavcích na stravovací služby a o zásadách osobní a provozní hygieny při činnostech epidemiologicky závažných, zákon č. 166/1999 Sb. o veterinární péči. Jednotlivá zařízení, kde je zooterapie provozována mají k tomuto účelu uzpůsobené provozní řády, které sestavuje zřizovatel a schvaluje příslušný orgán ochrany veřejného zdraví. Pokud zařízení používá rezidentní formu zooterapie dodržují normy týkající se chovem zvířat. Provozování zooterapie se týkají i jiné normy, které je nutné dodržovat, např. zákon o ochraně osobních údajů, zákon o sociální právní ochraně dětí, pravidla dobrovolnické služby aj. občanská sdružení provozující zooterapii musí být registrovaná u Ministerstva vnitra ČR. Jednotlivé organizace si vytvářejí své normy, pravidla, metodiky, standardy, za účelem zvýšení kvality a minimalizace rizik. Jednotliví členové jsou povinni dodržovat normy své organizace a etický kodex Mezinárodní organizace IAHAIO.

¹⁴ Velemínský, M. a kol. autorů, *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*, s.37

¹⁵ Velemínský, M. a kol. autorů, *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*, s.37

1.6 Canisterapie

Canisterapie je jedna z nejpoužívanějších forem zooterapie, přičemž dochází k pozitivnímu působení na psychickou, fyzickou a sociální stránku člověka. U canisterapie se využívá všech možných metod AAA, AAT, AAE, AACR a forem.

Aby mohl canisterapeutický tým praktikovat canisterapii musí složit canisterapeutické zkoušky na základě kterých získá osvědčení o provozování canisterapie. Canisterapii nemusí provozovat jen canisterapeut u formy AAA stačí získat osvědčení canistasistenta, který musí absolvovat minimálně 15 hodin a 20 hodin praxe, canisterapii provozuje pod vedením odborníka. Canisterapeut musí absolvovat 220 hodin teorie, 40 hodin praxe, musí napsat písemnou práci o 50 až 60 stranách a složit písemnou zkoušku, pak může canisterapii provozovat samostatně. Canisterapeut a canistasistent musí být starší 18 let. Naproti tomu psi koterapeut musí mít nejméně půl roku, zdravotní osvědčení od veterináře, musí úspěšně projít vstupním testem, kde jsou vyloučení psi povahově nevhodní. Pak se testuje praktická práce canisterapeutického týmu. Pokud projdou všemi částmi zkoušek, dostávají osvědčení. Osvědčení pro psa je platné dva roky, neboť může dojít ke změně povahových vlastností psa. Po úspěšném složení praktických canisterapeutických zkoušek se osvědčení prodlužuje na další dva roky. Zpravidla, organizace u které canisterapeutický tým složí zkoušky mu nabídne členství a mu pomáhá v jeho práci po odborné stránce - nabízí mu další odborné vzdělávání, supervizi setkání, tak i po právní stránce – uzavírá smlouvy se zařízeními, kam canisterapeutický tým dochází.¹⁶

Pro canisterapeutickou práci jsou vybírány plemena s klidnou, přátelskou povahou jako jsou retrívři, labradoři, labradorští retrívři, kolie, biglové, kokršpanělé, ohaři, west highland white teriér a další. Průkaz původu při výběru, canisterapeutického psa není nutný, canisterapeutickým psem se může stát i kříženec.¹⁷

Nejznámější canisterapeutické organizace jsou Hafík, Pomocné tlapky, SVOPAP, Filia, Piafa Vyškov.¹⁸

¹⁶ Velemínský, M. a kol. autorů, *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*, s.68

¹⁷ Velemínský, M. a kol. autorů, *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*, s.65

¹⁸ Neradžič, Z. *Animoterapie aneb Jak nás zvířta umí léčit* s.57

1.7 Hipporehabilitace

Je považována za jeden z neúčinnějších léčebných forem zooterapie, jedná se o terapii za pomoci koně. **Hipoterapie** je zaměřena na fyzickou stránku člověka, přičemž dochází k trojrozměrnému pohybu na hřbetě koně, nutnosti balanancování a tím rozcvičení celého těla.¹⁹

Hipoterapie je úspěšná při léčbě skoliózy, svalové disbalance, srdečních a cévních onemocnění, obezité, roztroušené skleróze, dětské mozkové obrny a při léčbě ostatních tělesných a duševních znevýhodněních.²⁰

Pedagogicko-psychologické ježdění se zaměřuje na léčbu smyslových duševních problémů člověka jako je schizofrenie a maniodepresivní stavy, artismus, mentální anorexie a bulimie, drogová závislost, gamblerství, alkoholismus, únavový syndrom, syndrom nevyzrálého mozku, poruchy chování.²¹

Prajezdectví neboli sport handicapovaných – je určen pro osoby s tělesným handicapem, kteří své tělesné znevýhodnění zvládli natolik, že jsou schopni soutěžit v jízdě na koni v disciplínách jako je paravoltiž, paradrezúra, paravozatajství, parawestern apod.²²

Hiporehabilitace se využívá také v rámci ergoterapie jako péče o koně. Hipoterapie se účastní kůň, který je pod veterinárním dohledem a musí mít fyzické a psychické vlastnosti vhodné pro hiporehabilitaci. Při hiporehabilitace pečují o klienta hipoterapeut, který po absolvování hipoterapeutického kurzu složí teoretické a praktické zkoušky, na základě kterých dostane osvědčení a pomocník, který klienta na koni jistí, aby nedošlo ke zranění. Pomocníky u dětí bývají často rodiče. S hipoterapeutickým týmem spolupracuje lékař, který hipoterapii doporučuje a vyhodnocuje výsledky terapie, vede si záznamy, fyzioterapeut.²³

¹⁹ Neradžič, Z., *Animoterapie aneb Jak nás zvířta umí léčit* s.93

²⁰ Neradžič, Z. *Animoterapie aneb Jak nás zvířta umí léčit* s.101

²¹ Velemínský, M. a kol. autorů, *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*, s.227

Holý, K., Hornáček, K. *Hipoterapie: Léčba pomocí koně* s. 152.

²² Velemínský, M. a kol. autorů, *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*, s.229

²³ Velemínský, M. a kol. autorů, *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*, s.232

U pedagogicko psychologického ježdění spolupracuje s hipologem či hipoterapeutem a klientem pedagog nebo psycholog.²⁴

Organizace zastřešující hiporehabilitaci v ČR je Česká hiporehabilitační společnost v Praze.²⁵

1.8 Felinoterapie

V rámci zooterapie není tak často využívaná jako hiporehabilitace nebo canisterapie. Léčebné působení kočky na člověka se využívá jako podpůrná metoda při léčbě duševní a sociální oblasti člověka. Používá se při metodě AAA, coby společnice a při metodě AAT při léčbě agresivity, závislostí, stresu, snížení krevního tlaku, při navázání komunikace s okolím obzvláště při hře s kočkou. Při hlazení kočky dochází k prohřívání rukou (facilitaci), uvolněním spasmu. Hlazením, česáním, krmením procvičujeme jemnou motoriku.²⁶

Postiženým dětem dodává kočka motivaci k překonávání překážek, využívá se zde nápodoby, pokud dítě vidí, že kočka skáče na židli či stůl, snaží se o totéž.²⁷

Není ani výjimkou využití felinoterapie při metodě AAE např. při dramaterapii.²⁸ Pro felinoterapii se používají jak kočky ušlechtilé (siamská, modrá, perská sibiřská, radgol), tak i kočka domácí.²⁹

Důležité je, aby kočka měla mírnou, vyrovnanou, přátelskou povahu. Výcvik kočky, spočívající v adaptabilitě na cizí prostředí a kontakt s cizí osobou může začít již od třech měsíců po narození kočky. Jako koterapeut pracuje **kočka starší jednoho a půl roku**. Současný trend je, aby kočka byla označena mikročipem. Nutností je, aby kočka byla pod veterinárním dohledem.³⁰

²⁴ Velemínský, M. a kol. autorů, *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*, s.229

²⁵ Velemínský, M. a kol. autorů, *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*, s. 221

²⁶ Neradžič, Z. *Animoterapie aneb Jak nás zvířta umí léčit* s.67

²⁷ Neradžič, Z. *Animoterapie aneb Jak nás zvířta umí léčit* s.68

²⁸ Velemínský, M. a kol. autorů, *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*, s.273

²⁹ Velemínský, M. a kol. autorů, *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*, s.265

³⁰ Neradžič, Z. *Animoterapie aneb Jak nás zvířta umí léčit* s.68

Návštěvní službu provádí felinoterapeut na základě smlouvy sepsané se zařízením, Kočka musí projít Zkušebním řádem pro návštěvní službu. Felinoterapeut nemusí skládat žádné zkoušky, ale bývá s kočkou registrován.³¹

Pouze Nezávislý chovatelský klub, který je registrován na Ministerstvu vnitra vydává certifikát o vykonání povahových zkoušek.³²

Dobrovolník, který má zájem o získání certifikátu musí být starší dvanácti let, alespoň jeden rok musí být členem Nezávislého chovatelského klubu, musí odpracovat minimálně deset návštěv se svou kočkou za dohledu chovatele, který již má licenci pro návštěvní službu. Zletilý dobrovolník musí předložit výpis z rejstříku trestů. Pokud je dobrovolník nezletilý, je nutný souhlas rodičů, jeden z rodičů se s dítětem musí účastnit testu. Dobrovolníci se účastní na seminářích, školeních, které Nezávislý chovatelský klub pořádá. Po každé návštěvní službě dobrovolník vyhotoví zápis, jehož kopii odešle na Odbor zooterapie Nezávislého chovatelského klubu.³³

³¹Velemínský, M. a kol. autorů, *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*, s.264

³²Velemínský, M. a kol. autorů, *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*, s.263

³³ Velemínský, M. a kol. autorů, *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*, s. 269

2 Praktická část

Praktická část na dva oddíly, úseky, pasáže. První je zaměřen na popis zařízení v okrese Prostějov, která zooterapii využívají. Uvádím vždy informace o zařízení, cílovou skupinu uživatelů, jakou formu aktivizací svých klientů, žáků zařízení volí a jak zooterapie v daném zařízení probíhá. Přehled o tom, ve kterých zařízeních je zooterapie provozovaná jsem měla již v minulosti, neboť na Městském úřadě Prostějov vedu agendu příspěvku na péči. Moji klienti, které navštěvuji jsou v mnoha případech i uživateli těchto zařízení. Také se účastním komunitního plánování v našem okrese, kde se zástupci jednotlivých zařízení přicházím do osobního kontaktu kontaktu.

V druhém oddíle se věnuji kasuistikám. Jsou to skutečné příběhy osob, kterým zooterapie pozitivně ovlivnila život. Jedná se o osoby se kterými jsem přišla do kontaktu na odboru sociálních věcí Městského úřadu v Prostějově, při vyřizování jejich osobních záležitostí.

2.1 Zařízení v okrese Prostějov využívající zooterapii

2.1.1 Domov u rybníka ve Víceměřicích

2.1.1.1 Informace o Domově u rybníka

Domov u rybníka byl původně Meternichův zámeček. V roce 1921 navrhl pozemkový úřad zámek, včetně okolních polností, zabavit a dát do správy státu. V roce 1924 zámek, ke kterému patřil park, lesík Bludník, zahrada pro pěstování plodin, 20 ha pole a hospodářské budovy, odkoupila kongregace dominikánských sester. V témže roce prošel celý zámek rekonstrukcí a byla zde vybudována ubytovna pro zaměstnance, prádelna, mlékárna, pekárna. Cílem dominikánek bylo vybudovat ústav pro slabomyslné. Zpočátku bylo v ústavu 18 chlapců, kteří se podíleli na chovu drůbeže, vepřů, krav i koní. Dá se tedy říci, že kontakt se zvířaty a péče o ně, byla v ústavu zavedena již od jeho vzniku. Vzhledem k tomu, že svěřenců stále přibývalo, v zájmu zajištění soběstačnosti byli dominikánky nuceny přikoupit další pole, odkoupili i mlýn. Ve třicátých letech byla v ústavu otevřena i pomocná škola, která byla v roce 1953

zrušena. Svěřenci se učili řemeslům v krejčovské, obuvnické, provaznické, a knihařské dílně, někteří z nich byli mlynáři, jiní pomáhali při stavebních pracích na zámku.

V roce 1951 přebrala správu ústavu česká katolická Charita. Po dohodě s košíkářským mistrem Františkem Galandem, který se ve Víceměřicích usadil, byla v ústavu v roce 1952 založena košíkářská dílna, která se v republice proslavila kvalitou svých výrobků. Výroba se natolik rozšířila, že bylo nutné zvýšit počet dílen, vysadit vlastní proutník, dokonce došlo k výstavbě vlastního kotle, kde se vařilo proutí.

V období od roku 1974 do roku 2002 zřizoval ústav Okresní úřad Prostějov a ústav nesl název Okresní ústav sociálních služeb Prostějov. Po zrušení okresních úřadů se změnil zřizovatel, kterým se stal Olomoucký kraj, došlo ke změně názvu a to na Ústav sociální péče, příspěvková organizace. V říjnu roku 2004 podala obec Víceměřice žádost u Olomouckého kraje o převedení zřizovatelských práv k ústavu. V roce 2005 Krajské zastupitelstvo požadavku obce Víceměřice vyhovělo. Obec se rozhodla rozšířit ústav ještě o domov důchodců, vznikl tak Ústav sociální péče a domov důchodců Víceměřice, příspěvková organizace. V roce 2006 přešly budovy ústavu do majetku obce a mohla začít nezbytná rekonstrukce, která dosud probíhá.

V areálu domova u rybníka ve Víceměřicích vznikl v lednu 2007 domov důchodců.³⁴

2.1.1.2 Cílová skupina uživatelů ústavu sociální péče

Zařízení má celoroční provoz, péče je poskytována dvacet čtyři hodin pro maximálně 192 osob. Cílovou skupinou uživatelů ústavu sociální péče jsou muži s lehkým, středním a těžkým mentálním znevýhodněním a kombinovaným znevýhodněním, jak mentálním, tak i tělesným, starší osmnácti let, kteří jsou v běžném životě nesamostatní a vyžadují péči jiné osoby.

Cílovou skupinou domova důchodců jsou muži a ženy důchodového věku, kteří se stali, vzhledem ke svému zdravotnímu stavu nesoběstační a terénní služby jsou pro ně nedostačující.³⁵

2.1.1.3 Volnočasové aktivity

Uživatelé mají bohatou nabídku volnočasových aktivit. Dle vlastní potřeby mají možnost navštěvovat tkalcovskou dílnu, košíkářskou dílnu, kroužky (hudební, divadelní, sportovní, turistický). Účastní se kulturních a společenských akcí v rámci

³⁴ <http://www.domovurybnika.cz>

³⁵ <http://www.domovurybnika.cz>

domova nebo i mimo něj. Jezdí na zájezdy, výlety, rekreační pobyty. Věnují se pracovním terapeutickým činnostem v rámci domova, pomáhají v kuchyni, prádelně, podílejí se na údržbě domova. Nejoblíbenější pracovním terapeutickou činností uživatelů je práce na zahradě a v hospodářství. Také jezdí na hipirehabilitaci a canisterapii do Vyškova.

Senioři se věnují zájmovým kroužkům – pletení, vyšívání, vaření. Jezdí na výlety, chodí na cvičení v rámci prevence.³⁶

2.1.1.4 Průběh zooterapie v ústavu sociální péče a domově pro seniory

Zooterapie probíhá přímo v ústavu a to v rámci ergoterapie. Zooterapii v rámci ergoterapie byla v ústavu zavedena od počátku jeho vzniku. Hospodářské budovy a také pole jsou umístěny cca 100 metrů od zámečku. Objekt hospodářství je zajištěn průmyslovými kamerami a bezpečnostním zařízením. Během dne od 6.00 do 22.00 se zde střídají hospodáři. Uživatelé, kteří projeví zájem, se starají o hospodářství a o zvířata. Na poli pěstují brambory a řepu, mají k dispozici malotraktor. Uživatelé se podílejí i při práci na poli a to převážně na jaře při sázení brambor a na podzim při sklizni brambor a řepy. Jinak pracují v objektu hospodářství, kde pěstují zeleninu a starají se o ovocné stromy, pečují o zvířata. Veškerá produkce hospodářství slouží pro potřeby ústavu.

Uživatelé se starají o prasata, kozy, ovce, koně, holuby, exotické ptactvo, kočky a psy. K dispozici mají osm psů, každý pes má svého pána z řad uživatelů ústavu, a ten o něj pečuje po všech stránkách. Pravidelně mu dává krmění, chodí s ním na procházky, vyčesává ho, hraje si s ním, ve spolupráci s vychovatelkou nebo hospodáře ho učí povelům, koupe ho, doprovází k veterináři. Uživatel tráví se psem den, na noc je zavírají do kotců. Původ psů je většinou neznámý, ani jeden ze psů nemá rodokmen. Většinou se jedná o psi, kteří se zatoulali. Někdy přijdou s nabídkou štěňat místní obyvatelé, dva psi byli vzati z útulků na žádost uživatelů, kteří si je sami v útulku vybrali. Stejně tak i původ koček je neznámý, jedná se o pět koček, které do zařízení přišly. Kočky jsou též pod veterinárním dohledem, očkované, pravidelně odčervené, některé jsou kastrované. O kočky pečuje skupina uživatelů, hrají si s nimi, krmí je. Vzhledem k tomu, že tradicí ústavu je košíkářství, mají kočky upletené proutěné pelíšky.

³⁶ *Rozhovor s vedoucí sociálního oddělení paní Jiřinou Beranovou*

Péče o koně spočívá ve formě hřebelcování, krmení, sedláni. Stáří koní je osmnáct a dvacet let. Ústav je získal z občanského sdružení Šikovné ruce.³⁷

Na hipporehabilitaci dojíždí cca osm uživatelů ústavu do Piafy Vyškov.

Hipporehabilitace probíhá ve formě hippoterapie a pedagogicko – psychologické ježdění, neboť se jí účastní uživatelé lehce a středně těžce mentálně znevýhodnění, u nichž dochází i ke kombinace vad. Ačkoli cílovou skupinou nejsou uživatelé, kteří jsou psychicky znevýhodnění (schizofrenie, maniodeprese), přesto i takové uživatele v zařízení najdeme. Jsou to lidé, kteří v zařízení žijí i déle jak dvacet let, u některých se psychické problémy projevily až v průběhu pobytu v zařízení. I tito lidé projevíli zájem o zařazení do skupiny dojíždějící na zooterapii.

Cílem hiporehabilitace je trénink a zlepšování rovnováhy, koordinace, sebezpoznání a ovládání těla, upevnění orientace, důvěry, odstraňování úzkosti, uvolnění těla, mysli. Věková skupina navštěvující hiporehabilitaci je od 24 – 45 let, Hiporehabilitace probíhá od dubna do listopadu venku. V zimě jezdí v kryté hale. Náklady na hiporehabilitaci jsou hrazeny z vlastních prostředků uživatelů.

Na canisterapii i hiporehabilitaci se uživatelé vždy těší, pozitivně je ovlivněna zejména jejich psychická stránka. Je to pro ně velmi emotivní zážitek, o který se dělí s kamarády v zařízení.

Canisterapie probíhá celoročně, účastní se jí dvě skupiny uživatelů, kteří dojíždějí do Piafy Vyškov Každá skupina skupina má cca 8-10 lidí. Uživatelé se účastní jak individuální, tak i skupinové terapie, dle jejich potřeb. Za příznivého počasí je canisterapie provozovaná venku, jedná se o skupinovou canisterapii, klienti jsou roztríděni do skupin, každá skupina má svého psa.

Canisterapie se účastní lehce a středně těžce mentálně znevýhodnění uživatelé, věková skupina od 28 – 53 let, s mentálním znevýhodněním i s kombinací vad.

Cílem canisterapie je emoční uspokojení (mazlení, hry se psy), pohybová aktivita (soutěže, hry). Psi jsou motivačním prvkem k pohybové aktivitě. Uživatelé se též při canisterapii učí péči o psa, při které dochází, k procvičení jemné motoriky. Psy a koně jsou námětem v keramické dílně, kterou ústav provozuje.

³⁷ *Rozhovor s vedoucí sociálního oddělení paní Jiřinou Beranovou*

Náklady na canisterapii (včetně cesty) si hradí každý uživatel sám. Canisterapeut by mohl do zařízení dojíždět, ale vychovatelé jezdí s uživateli na canisterapii záměrně autobusem, aby změnili prostředí a nedocházelo tak ke stereotypu každodenního života, též přichází do kontaktu s jinými lidmi v rámci cesty.

Canisterapie v domově důchodců byla zavedena proto, že mnoho seniorů chovalo psi doma a stýskalo se jim po čtyřnohých kamarádech, a také protože ústav sociální péče má dobré zkušenosti s canisterapií u zdravotně znevýhodněných uživatelů.

V současné době do domova důchodců dojíždí z Piafy Vyškov canisterapeutka se psem z důvodu imobility některých uživatelů. Canisterapie se účastní deset důchodců (ze čtrnácti). Canisterapii provozují ve společenské místnosti zařízení a za příznivého počasí chodí i do parku zařízení, dle zájmu uživatelů. Canisterapie probíhá jak skupinově, tak i individuálně, dle dohody s uživateli a to formou AAA (aktivita se psem). Cílem canisterapie je navázání kontaktu se psem, při níž dochází k verbální i neverbální komunikaci. Hlavními cíli jsou zpestření pobytu uživatelů, relaxace, psychické uvolnění, aktivizace k pohybové aktivitě, upevnění sociálních vazeb mezi uživateli, rozvoj a upevňování jemné motoriky.

Piafa Vyškov má patnáctiletou tradici, vzniklo v listopadu 1994 díky nadšení několika dobrovolníků amatérů, kteří občanské sdružení založili a v podstatě se učili provozovat zooterapii. S postupem času docházelo k profesionalizaci členů sdružení. Málo kdo ví co znamená slovo piafa. Je to název nejtěžšího drezurního cviku, který jezdec zvládne, jen když je s koněm v maximální souhře, porozumění. Zakladatelé tak měli na mysli zvládnutí, zmírnění zdravotního handicapu pacienta, který je v roli jezdce. Při realizaci hiporehabilitace jim velmi pomohl tehdejší ministr zemědělství, který jel se zakládajícími členy Piafy do Vídně za ředitelem Španělské jezdecké školy, rodákem z Čech, panem Jaromírem Oulehlou, který je naučil výcviku koní, věnoval jim kobylu a zprostředkoval návštěvu v hiporehabilitačním středisku poblíž Vídně. Zakladatelé Piafy navštívili několik hiporehabilitačních středisek v Evropě a na základě nově nabitých vědomostí a informací si vytvořili vlastní metodiku hiporehabilitace, kterou v průběhu času, díky novým praktickým zkušenostem zkvalitňovali.

V současné době má sdružení 25 stálých zaměstnanců, 6 koňů, 15 psů, 2 kočky, 1 králík a klauna Šamšulu, který zpestřuje zooterapii a nechybí na žádné akci pořádané

Piafou. Se sdružením spolupracují i dobrovolníci, kteří pomáhají stávajícím zaměstnancům. Sdružení má tři registrované služby:

- sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením
- sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi
- sociální rehabilitace

K dispozici mají sociální auto, které používají při přepravě zoterapeutů, koterapeutů a uživatelů jejich služeb.

Kromě zoterapie mohou klienti využít i klasickou nebo alternativní fyzioterapii.³⁸

2.1.2 Domov Na zámku v Nezamyslicích

2.1.2.1 Informace o Domově Na zámku

V roce 1960 vznikl ústav sociální péče v areálu bývalého zámečku z roku 1764. Do konce roku 2002 patřil Ústav sociální péče pro mládež a dospělé pod Okresní ústav sociálních služeb, který spadal pod Okresní úřad Prostějov. Od 1.1.2003 po zániku okresních úřadů spravovala ústav příspěvková organizace Sociální služby Prostějov, kterou zřizoval Krajský úřad Olomouckého kraje. 1.1.2004 byla zřízena Olomouckým krajem příspěvková organizace – Ústav sociální péče Nezamyslice. 1.1.2008 došlo k přejmenování Ústavu sociální péče Nezamyslice na Domov na Zámku, příspěvková organizace Nezamyslice.

Součástí ústavu je velká zahrada, rozdělená na užitkovou část, která slouží k pracovním terapiím a relaxační část, jejíž součástí je hřiště, posezení, krb i bazén.³⁹

2.1.2.2 Cílová skupina uživatelů ústavu sociální péče

Zařízení má celoroční provoz, péče je poskytována dvacet čtyři hodin pro maximálně 129 osob. Cílovou skupinou jsou muži a ženy ve věku od tří do 64 let s mentálním, smyslovým a tělesným postižením. Uživatelé jsou rozděleni podle věku a stupně postižení celkem do sedmi skupin.⁴⁰

³⁸ <http://www.piafa.cz/jum/>

³⁹ <http://www.nezamyslice.cz/>

⁴⁰ <http://www.nazamku.eu/>

2.1.2.3 Volnočasové aktivity

Uživatelé se zapojují do pracovních terapií, např. o tkají na stavech, aranžují suché vazby, vyrábějí březová košťata, batikují, pracují na zahradě nebo v keramické dílně.

Součástí zařízení je i rozlehlá zahrada, která slouží jak k pracovní terapii, tak i k relaxaci a odpočinku. Je zde vybudováno hřiště, bazén, odpočinkové kouty s lavičkami a krbem. Oblíbená je i dramaterapie, muzikoterapie. Ústav sociální péče má i svou „Zámeckou kapelu“, která vystupuje na společenských akcích nejen v rámci obce. Uživatelé se věnují i sportovním aktivitám, jezdí na turnaje. V srpnu 2009 byl otevřen zoo koutek. Uživatelé jezdí na hipoterapii a canisterapii do Piafy Vyškov, v objektu ústavu je i zoo koutek.⁴¹

2.1.2.4 Průběh zooterapie v ústavu sociální péče

Zooterapie v ústavu probíhá v rámci péče o zvířata v zoo koutku, který byl nově otevřen v srpnu 2009. Najdeme zde kamerunské kozy, kozy domácí, berana a ovce. Zvířata jsou přes den v oploceném výběhu a na noc je pracovník, který má na starosti celou zahradu zavírá do chlívků. V průběhu dne uživatelé, kteří mají zájem, pečují o zahradu a ZOO koutek. Zvířata krmí, čistí chlívek, dělají jim společnost a to pod vedením vychovatele. Do ZOO koutku má přístup i veřejnost, čímž se ústavu podařilo, alespoň částečně, zamezit izolaci uživatelů od ostatního obyvatelstva. Do ZOO koutku chodí, nejen příbuzní, kteří jezdí navštěvovat uživatele, ale také děti z místní mateřské a základní školy, místní obyvatelé, kteří jsou i zároveň dodavateli sena. Zařízení nakupuje seno, slámu, krmivo pro zvířata ze zemědělských družstev z okolí. Pro zvířata je zajištěna veterinární péče.

Na canisterapii a hiporehabilitaci dojíždí uživatelé do Piafy Vyškov. Jedná se o 6 žen a 8 mužů. Jsou to uživatelé na úrovni lehké a střední mentální retardace.

⁴¹ <http://www.nazamku.eu/>

2.1.3 Střední škola, základní škola, mateřská škola Jistota

2.1.3.1 Informace o střední, základní a mateřské škole Jistota

Již v osmdesátých letech se dožadovala řada rodičů postižených dětí, aby byla zřízena mateřská speciální školka pro děti s více vadami, neboť takové zařízení v Prostějově nebylo. V té době byla v Prostějově pouze zvláštní škola.

V roce 1992 bylo založeno Občanské sdružení na pomoc dětem s více vadami. Nejdříve se skupina scházela u jedné členky sdružení doma, pak v prostorách Českého červeného kříže. V roce 1993 se po několika neúspěšných jednáních podařilo zařadit školu do sítě škol MŠMT ČR a zahájit provoz v provizorních podmínkách v MŠ Smetanova Prostějov místní část Vrahovice. Prvního září 1993 byli otevřeny čtyři třídy se sedmnácti dětmi, různého věku. Mezitím se sdružení podařilo získat od města pronájem objektu v městské části Vrahovicích na ulici Ivana Olbrachta. Vzhledem k tomu, že budova byla v dezolátním stavu byla nutná rekonstrukce, která i díky sponzorům proběhla v průběhu jednoho roku. V květnu 1994 byla budova otevřena s kapacitou 36 žáků. V roce 1997 se škola přetransformovala na Speciální školu. Budova na I. Olbrachta byla z kapacitních důvodů nevyhovující. V roce 1999 byla dokončena rekonstrukce budovy na Tetíně 1, Prostějov, kam se škola v prosinci 1999 přestěhovala a působí dodnes. V roce 1996 došlo opět ke změně názvu školy a to na Střední školu, základní školu a mateřskou školu JISTOTA, o. p. s.

Téměř od počátku do roku 2003 probíhá canisterapie amatérsky a nepravidelně, formou hry se psem, kterého do zařízení vodila maminka znevýhodněného dítěte, která se nyní canisterapii věnuje profesionálně. V době, kdy škola sídlila ve Vrahovicích, tak cca dvakrát do týdne vozil děti, které měli písemný souhlas od rodičů, na svém koni místní zemědělec. Někteří rodiče s dětmi dojížděli na hiporehabilitaci do Piafy Vyškov. Ve stejné budově jako je škola Jistota je i denní stacionář Lipka o.s., kam mohou žáci Jistoty po ukončení školní docházky chodit. Do denního stacionáře zooterapeuté nechodí.⁴²

⁴² <http://www.pvtetin.cz/informace.htm>

2.1.3.2 Cílová skupina žáků školy Jistota

Cílovou skupinou mateřské školy jsou děti od tří do šesti let věku, s přihlédnutím na odklad školní docházky i děti starší šesti let. Mateřskou školu navštěvují děti všech stupňů zdravotního postižení. Učitelé s dětmi pracují podle školního vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání. Základní školu navštěvují žáci, kteří nejsou mentálně znevýhodněni, ale mají specifické potřeby, poskytuje komplexní vzdělávání na 1. a 2. stupni. Děti jsou vzdělávány podle individuálního vzdělávacího plánu. Základní škola praktická je určena pro žáky, kteří jsou intelektově podprůměrní, lehce mentálně znevýhodněni. Základní škola speciální vzdělává žáky středně mentálně znevýhodněné, kteří mohou mít i kombinované vady a nezvládnou požadavky školy praktické. Cílem je zvládnutí trivია. U žáků navštěvujících základní školu speciální, jejíž výuka se řídí rehabilitačním programem pomocné školy, se nepředpokládá zvládnutí trivია, neboť jí navštěvují žáci s těžkým kombinovaným postižením. Cílem je zvládnutí sebeobsluhy, rozvoj jemné i hrubé motoriky, smyslů.⁴³

2.1.3.3 Formy aktivizace žáků

Žáci všech typů škol se kromě učebního programu věnují relaxačním, léčebným terapiím – canisterapii, hipoterapii, aromaterapii, aktivní a receptivní muzikoterapii, míčkování, polohování na měkkých materiálech, hudebně pohybové hry, navštěvují solnou jeskyni, jezdí na výlety, chodí na kulturní akce, navštěvují keramický a počítačový kroužek.⁴⁴

2.1.3.4 Průběh zooterapie ve škole Jistota

Děti chodí **na hiporehabilitaci** do rekreačně sportovního areálu jezdeckého oddílu Hélios Mostkovice, vzhledem k tomu, že areál je u Plumlovské přehrady, je hiporehabilitace mnohdy spojena s vycházkou kolem přehrady. Hiporehabilitace probíhá v období od března do října, jedenkrát týdně. Účastní se jí 35 dětí z celé školy.

Na canisterapii chodí 28 dětí z celé školy, celoročně. Jedenkrát týdně dojíždí do školy paní Frnčová. Na canisterapii chodí děti, které mají souhlas rodičů a potvrzení od dětského lékaře, že se canisterapie mohou účastnit.

⁴³ <http://www.pvtetin.cz/informace.htm>

⁴⁴ <http://www.pvtetin.cz/informace.htm>

Paní Frnčová je dlouholetou chovatelkou, cvičitelkou psů. S manželem má chovnou stanici jack russel teriéra, beagla, německého ovčáka. Také je členkou canisterapeutického sdružení Jižní Morava, je mezinárodní rozhodčí. Pro canisterapii upřednostňuje fenky, neboť jsou mazlivější, proto si ze svého chovu vybrala beagla Tinu a jack russla teriera Dášenku, s kterými úspěšně absolvovala canisterapeutické zkoušky, které musí po třech letech obnovovat.

Canisterapii se věnuje sedm let. Paní Frnčová byla učitelkou v mateřské školce, po ukončení provozu mateřské školky, nastoupila do školy Jistota. Z důvodu časového vytížení musela ve škole Jistota ukončit pracovní poměr. Při canisterapii zúročila svou pedagogickou praxi. Velkou výhodou při provozování canisterapie ve škole Jistota je, že téměř všechny žáky zná, zná jejich povahové vlastnosti, jejich reakce a tomu přizpůsobuje průběh canisterapie. Na terapii většinou bere oba canisterapeutické psy, neboť se navzájem doplňují i děti chodí po dvojicích. Terapie trvá dvacet až třicet minut. První polovině terapie je aktivizační, děti si se psy hrají – hladí je, mazlí se s nimi, česají je, aportují, Canisterapie je provázána povídáním nejen o psech, ale i o pocitech dětí.

Při canisterapii si sami děti určují její formu. Děti, které mají nadměrnou energii, která se v nich nahromadí sezením ve třídě, tak celých dvacet minut provozují aktivity se psem. Ale, pokud se cítí unaveně, tak naopak celých dvacet minut polohují se psem. Paní Frnčová canisterapeutické psy po čtyřech letech jejich práce daruje dětem, které k psovi nejvíce přilnuli, které projeví zájem mít doma psího společníka, samozřejmě po dohodě s rodiči. Tak tento školní rok končí canisterapeutickou práci bígl Tina, kterou si velmi oblíbila Dominička, holčička na vozíčku

Paní Frnčová jezdí s Tinou a Dášenkou do speciálních škol Credo a Jitro v Olomouci. Pro děti všech těchto zařízení vyhlásila výtvarnou soutěž Namaluj Tinu.

Paní Frnčová se manželem se zapojila, v roce 2008, do projektu AOVZ – Asociace zastánců odpovědného vztahu k zvířatům, tento projekt probíhal celosvětově. V rámci projektu, jehož téma bylo - Zodpovědný vztah k malým zvířatům jezdili po vybraných školách s německým ovčákem Fordem, Jack Russel Terrierem Dášenkou, což je canisterapeutický pes. Seznamovali žáky s historií psa, využitím psa (včetně canisterapie), péče o psa, chování psa (ve smečce, k jiným cizím psům), jak se chovat, když pes zaútočí. Předvedli žákům ukázkou výcviku psů. Na závěr probíhala diskuze.⁴⁵

⁴⁵ <http://www.beagle-jackrussel.cz/canisterapie.htm>

2.1.4 Střední škola, Základní škola a Mateřská škola

2.1.4.1 Informace o střední, základní a mateřské škole Prostějov

Jednou z prvních škol, vzdělávající mentálně postižené děti, byla Střední, základní a mateřská škola Prostějov, která dnes sídlí na Komenského ulici 10 v Prostějově. Šest let po skončení první světové války byly školy požádány městskou radou o vytipování dětí vhodných pro zařazení do speciální školy - zvané pomocná. Pro výuku bylo uvolněno několik místností v základní škole Palackého v Prostějově. 48 žáků zahájilo výuku 1. října 1924, v té době se tento typ škol nazýval škola pomocná. Cílem pomocné školy bylo vzdělávat děti podle jejich individuálních možností, pomocí jiných výukových metod, než byly obvyklé v běžných základních školách. Počet žáků se rok od roku zvyšoval a právě z kapacitních důvodů byla škola nucena měnit prostory. Rozvojem znalostí o mentálně postižených dětech a jejich výuce, došlo ve školním roce 1949 – 1950 k vydání nové jednotné učební osnově pro pomocné školy. V roce 1953 byly pomocné školy přejmenovány na Zvláštní školy a pro žáky byla zřízena družina. Vzhledem k tomu, že přibývalo stále více dojíždějících žáků, bylo v roce 1959 otevřen internát, kde bylo ubytováno 45 žáků a došlo ke změně názvu školy na Zvláštní školu internátní.

Od roku 1979 sídlí, dříve pomocná škola, dnes Střední škola, Základní škola a Mateřská škola Prostějov, na Komenského ulici 10 v Prostějově. Ve školním roce 1993 – 1994 bylo otevřeno odborné učiliště, nejprve pro obor Kuchařské práce, od tohoto období nese škola název Zvláštní škola internátní a odborné učiliště. Od školního roku 1995 – 1996 přibyl nový učební obor Práce ve zdravotnických a sociálních zařízeních - provozní práce. Z důvodu potřeby dalšího vzdělávání žáků pomocné školy, byla od školního roku 1995 – 1996 otevřena praktická škola dvouletá pro neprofesní přípravu pro život. Do praktické školy dvouleté jsou přijímáni absolventi pomocné školy, popřípadě i absolventi školy zvláštní.

1. září 2005 se sloučila Speciální škola Prostějov se Speciální mateřskou školkou Mozartova 10 a nově vzniklá organizace nese název Střední škola, Základní škola a Mateřská škola Prostějov, Komenského 10 funguje dodnes. Zřizovatelem školy je Olomoucký kraj.⁴⁶

⁴⁶ <http://zvsiou.pvskoly.cz/historie.html>

2.1.4.2 Cílová skupina žáků mateřské školy, kde je zooterapie provozována

Speciální mateřskou školu navštěvuje v tomto školním roce 65 dětí. Děti jsou rozděleny do šesti tříd podle druhu a stupně handicapu. Čtyři třídy jsou určeny pro děti s vadami řeči, jedna třída je pro děti s vadami zraku a jedna třída je pro děti s mentálním nebo kombinovaným postižením.⁴⁷

2.1.4.3 Formy aktivizace žáků

Žáci všech typů škol se kromě učebního programu věnují relaxačním, léčebným terapiím – canisterapii, hipoterapii, aromaterapii, aktivní a receptivní muzikoterapii, míčkování, polohování na měkkých materiálech, hudebně pohybové hry, navštěvují solnou jeskyni, jezdí na výlety, chodí na kulturní akce, navštěvují keramický a počítačový kroužek.⁴⁸

2.1.4.4 Průběh zooterapie ve speciální mateřské škole

Mgr. Otrubová Alena je logopeda ve speciální školce. Cca dvakrát týdně vozí na individuální hodiny logopedie zakrslé králíky a morčata, které doma chová. Tito drobní hlodavci, paní učitelce pomáhají odbourat stres u dětí, navázat s nimi přirozený kontakt. Paní učitelka při logopedii se zvířátky dosahuje větších úspěchů, děti se těší a jsou motivováni ke komunikaci. Paní učitelka si vytvořila svoji vlastní metodiku na základě přečtených dostupných materiálů a na základě zkušeností, které zatím získává, protože zvířata na logopedii bere krátce cca půl roku. V průběhu času uvažuje i canisterapii, neboť děti z mateřské školy chodí na hiporehabilitaci, která je sezónní. Canisterapeuta se jím zatím nepodařilo zajistit, i když zájem ze strany rodičů, dětí, školky by byl. Šedesátitři dětí chodí na hiporehabilitaci do Heliosu Mostkovice. Čtyři děti z důvodu nesouhlasu rodičů, hiporehabilitaci nenavštěvují.

V roce 2001 vznikl v Mostkovicích u Prostějova jezdecký oddíl Helios, který je registrován u České jezdecké federace, a hiporehabilitační centru, jehož hlavní náplní je pedagogicko psychologické ježdění, hiporehabilitace, rekondiční léčebné ježdění, preventivní ježdění. Také pořádají letní ozdravné tábory, školy v přírodě. Hélios založili manželé Zichovi. Paní Zichová vystudovala konzervatoř v Brně a v Moravském

⁴⁷ <http://zvsiou.pvskoly.cz/>

⁴⁸ <http://zvsiou.pvskoly.cz/>

divadle v Olomouci hraje na violu. Na vysoké škole v Brně závodně jezdila na koni. V roce 2001 si s manželem splnili sen a založili vlastní jízdárnu.

Původní jízdárna byla umístěna v obytné zóně mezi zahradami, což bylo nevyhovující, neboť tak bylo narušováno soukromí a klid lidí žijících v okolí. Prostory byly malé, nevyhovující, vodu museli nosit z obecní studně. Od obce Mostkovice se jim podařilo získat nové prostory u lesa, získali dotace z Olomouckého kraje a vybudovali nový areál, který byl otevřen v létě loňského roku. Hélios má osm koní a jednoho poníka. Všechny koně, výjma poníka, se podílejí na hiporehabilitaci.

Na koně děti nasedají přes nástupní rampu, pomáhá jim asistent, který koně při hiporehabilitaci vede. Při rehabilitaci dodržují bezpečnost. Děti mají na hlavě helmu a jejich pohyb je sledován hipoložkou paní Zichovou. Jezdí na neosedlaném koni na dečce s madly v první fázi se drží madel obouma rukama a postupně se učí balancovat. Paní Zichová dbá na správné držení těla a na správné dýchání při ježdění. V září 2003 byl založen paravoltižní oddíl Duha Plumlov, jehož členy jsou děti z okresu Prostějov, se zdravotním znevýhodněním které přes zimu trénují na barelech v tělocvičně ZŠ Plumlov a v sezónu v jízdárně Hélios v Mostkovicích.⁴⁹

2.1.5 Základní škola a dětský domov Prostějov

2.1.5.1 Informace o základní škole a dětském domově Prostějov

Na konci roku 1953 se datuje vznik Základní školy a dětského domova Prostějov, která do roku 2005 provozovala svoji činnost na zámku v Čechách pod Kosířem, malé vesničce nedaleko Prostějova. Vzhledem k tomu, že prostory zámku nesplňovali přísná hygienická nařízení a zámek byl nevyhovující i vzhledem k zákonu 109/2002 Sb.

o ústavní a ochranné výchově, zahájila škola 1.1.2006 provoz v prostorách bývalé nemocnice na Lidické ulici v Prostějově. Základní školu tvoří základní škola speciální a základní škola praktická. Od devadesátých let má škola přípravný stupeň pomocné školy. V roce 2003 byly ke škole přiřazeny tři třídy pomocné školy při ÚSP Nezamyslice.

⁴⁹ <http://www.helios-mostkovice.ic.cz/page.php?14>

Součástí základní školy je od roku 1994 speciálně pedagogické centrum, které provádí depistáž, diagnostiku a následnou péči a následnou péči o děti s mentálním postižením

Dětský domov má kapacitu 48 dětí, nyní je v domově 47 dětí. Děti jsou do domova jsou umístovány na základě rozhodnutí soudu a rozhodnutím příslušného diagnostického ústavu. Děti jsou v dětském domově až do doby, než ukončí přípravu na budoucí povolání, nejdéle však do 26 roků. O děti se stará 20 vychovatelů.⁵⁰

2.1.5.2 Cílová skupina žáků základní školy speciální a základní školy praktické

Do základní školy speciální chodí 52 žáků s mentální retardací, se smyslovým a tělesným postižením, děti autistické a s autistickými rysy, děti s těžší poruchou komunikace a děti se souběžným postižením více vadami. Speciální škola má desetiletou školní docházku. Organizačně se člení na první stupeň (1. - 6. ročník) a druhý stupeň (7. – 10. ročník).⁵¹

Základní školu praktickou navštěvuje 57 žáků s lehkým mentální znevýhodněním. Školní docházka je devítiletá. Větší časový prostor, než na běžné základní škole, věnují pracovním činnostem, tělesné výchově. V jedné třídě je maximálně 12 žáků. Absolventi praktické školy mohou, splní-li přijímací kritéria pokračovat na libovolné střední škole. Nejčastěji jsou přijímáni do učebních oborů kuchařské práce, zedník, zahradnické práce, švadlena nebo brašnář.⁵²

2.1.5.3 Formy aktivizace žáků speciální základní školy

Žáci se věnují muzikoterapii, při které využívají netradiční hudební nástroje např. fujárky, zpívající tibetská mísa, dešťová hůl, bubínky. Při muzikoterapii dochází ke zklidnění, celkovému uvolnění, relaxaci. Míčkování, jedná se masáž molitanovými míčky, při které dochází i k reflexnímu působení na vnitřní orgány. Některé děti navštěvují počítačový kroužek a kroužek keramiky. U dětí je velmi oblíbený trampolining, canisterapie a návštěva solné jeskyně. Chodí do kina, divadla, na výstavy. Tento školní rok poprvé jeli na školu v přírodě do nově zrekonstruovaného

⁵⁰ <http://www.zsadd-prostejov.cz/>

⁵¹ <http://www.zsadd-prostejov.cz/>

⁵² <http://www.zsadd-prostejov.cz/>

bezbariérového integračního centra Mosty v lukách, který se nachází ve vesničce Loučka. Každodenní součástí pobytu byla hiporehabilitace a canisterapie.⁵³

2.1.5.4 Formy aktivizace žáků speciální základní školy

Dětem mladšího školního věku je věnována logopedická péče. Děti chodí do solné jeskyně, na canisterapii, keramiku, trampolinig, do sportovního a počítačového kroužku. Děti navštěvují divadelní představení, výstavy, plavecký bazén, jezdí na výlety.⁵⁴

2.1.5.5 Průběh zooterapie ve speciální a praktické škole

Dva roky do zařízení zařízení pravidelně dochází paní Jitka Šiklingová, majitelka dvou fen zlatého. V současné době k zlatým retrívrum přibyla i fena bernského salašnického psa. Psi mají řádné canisterapeutické zkoušky a jsou pod pravidelnou veterinární kontrolou. Na canisterapii chodí téměř všichni žáci mimo dvou žáků (alergika a astmatika). Děti předkládají potvrzení lékaře a písemný souhlas rodičů. Cílovou skupinou při canisterapii jsou pro paní Šiklingovou znevýhodněné děti, se svými psi jezdí i do Olomouce do speciálních škol Credo a Jitro. Využívá jak skupinovou, tak i individuální canisterapii.

Děti se věnují se aktivitám se psem, při nichž dochází nenásilnou, příjemnou formou k rozvoji jemné a hrubé motoriky. Děti se učí orientaci v prostoru, komunikaci, koncentraci. Dochází i k rozvoji citové složky, sociálnímu citění, myšlení a poznávání. Při skupinové terapii hrají děti s pejsky na honěnou, schovávanou, pořádají různé soutěže k překonávání překážek. Pes vždy dětem ukazuje jak překážky zvládnout, např. proleze tunelem, prokličkuje mezi kuželkami, přeskočí kostky apod. Nedílnou a dětmi velmi oblíbenou součástí canisterapie je polohování, jedním či dvěma psi, kdy dochází k relaxaci, prohřátí těla a celkovému uvolnění. Polohování je spojeno s aromaterapií a poslechem uklidňující hudby.⁵⁵

Anička a Pavel úspěšně reprezentují školu v paravoltižních závodech např. v Novém Malíně, ve Frenštátě pod Radhoštěm, Drásově, Hlučíně, Radíkově, v Brně a také na farmě B. Polívky v Olšanech. Paravoltiž jezdí trénovat do Radíkova (u Přerova), trénuje je paní Arnošta Ježková, která je fyzioterapeutkou a víceprezidentkou

⁵³ <http://www.zsadd-prostějov.cz/>

⁵⁴ <http://www.zsadd-prostějov.cz/>

⁵⁵ Rozhovor s paní Šiklingovou

občanského sdružení APA (aplikované pohybové aktivity) VČAS, které se zabývá se vzděláním, výzkumem, integrací osob zdravotně postižených pomocí sportovních aktivit. APA VČAS mimo paravoltiže, trénuje a organizuje závody pro zdravotně znevýhodněné také v plavání, atletice, lyžování, hokeji, břišních tancích a boccia. Pavel kromě tréninků v Radíkově, jezdí 2x týdně trénovat psychobalet, který s paravoltiží souvisí, do Moravského divadla.

Děti ze základní školy a dětského domova jezdí na víkendové a prázdninové pobyty na zemědělskou usedlost Sněžka v obci Nový Malín (u Šumperku). Pomáhají zde při sklizni ovoce, pečují o hospodářská zvířata. Účastní se zde i hiporehabilitace a canisterapie.⁵⁶

2.1.6 Centrum sociálních služeb

2.1.6.1 Informace o centru sociálních služeb

Centrum sociálních služeb je příspěvková organizace, která v lednu 2008 zahájila provoz v areálu bývalé nemocnici na Lidické ulici v Prostějově v rekonstruovaných pavilonech. V centru sociálních služeb pečují o seniory, kteří byly přemístěni z nevyhovujícího objektu Milosrdných bratří) a o ženy chronicky duševně nemocné, které byly původně umístěny na Martinákové ulici v Prostějově.⁵⁷

2.1.6.2 Cílová skupina uživatelů domova seniorů

Centrum sociálních služeb provozuje domov pro seniory se sníženou soběstačností, kteří z důvodu zdravotního nebo smyslového postižení nemohou žít ve svém přirozeném prostředí, neboť potřebují celodenní pomoc nebo dohled jiné osoby, potřebují podporu při zvládání úkonů péče o vlastní osobu jako je zajištění hygieny, stravování, zdravotní péče, sociálních, psychosomatických potřeb. Uživatelé mají k dispozici jednolůžkové, dvoulůžkové, třílůžkové i čtyřlůžkové pokoje. Domov pro seniory je plně obsazený, má kapacitu 125 uživatelů. V květnu 2010 byl po rekonstrukci otevřen pavilon, kde je 24 lůžek, určený pro manželské páry.⁵⁸

⁵⁶ <http://www.zsadd-prostějov.cz/>

⁵⁷ <http://www.csspv.cz/>

⁵⁸ <http://www.csspv.cz/>

2.1.6.3 Formy aktivizace seniorů

Senioři si upevňují jemnou motoriku ručními pracemi (háčkování, pletení), jsou organizovaná zdravotní cvičení při hudbě, cvičení paměti formou skupinových zábavných her. Na každém oddělení mají knihovnu. Jedenkrát týdně je sloužena bohoslužba. Několikrát ročně chodí do zařízení harmonikář, jsou pořádány společenské akce, na kterých vystupují žáci základních škol, gymnázia, lidové školy umění. Do domova jednou týdně dochází canisterapeutka a felinoterapeutka.⁵⁹

2.1.6.4 Cílová skupina uživatelů domova se zvláštním režimem

Cílovou skupinu tvoří ženy, trpící chronickým duševním onemocněním (mohou mít i přidružené smyslové i tělesné vady), které jsou důchodového věku nebo plně invalidní a vzhledem ke svému zdravotnímu postižení potřebují částečnou nebo úplnou podporu při zvládání běžných úkonů při péči o vlastní osobu. Uživatelsky zde bydlí v jednolůžkových, dvoulůžkových, třílůžkových i čtyřlůžkových pokojích s celkovou kapacitou 68 lůžek, která je plně obsazena.⁶⁰

2.1.6.5 Formy aktivizace uživatelů domova se zvláštním režimem

Uživatelé se věnují ergoterapii, mají k dispozici dvě ergoterapeutické dílny, ve kterých tvoří výrobky, kterými si zdobí pokoje, prostory budov, některé z nich jsou určeny k prodeji na prodejních výstavách. Mají hodiny arteterapie, kde malují, tvoří výrobky z papíru, v keramické dílně pracují s hlinou. V rámci sociální integrace pravidelně pořádají návštěvy divadla, kina, výstav. Věnují se tělesným aktivitám, muzikoterapii, canisterapii.⁶¹

2.1.6.6 Průběh canisterapie a felinoterapie v centru sociálních služeb

Canisterapii a felinoterapii provozuje v centru sociálních služeb dobrovolnická organizace ADRA, která v Prostějově působí od konce roku 2006 (v říjnu 2006 získala akreditaci od Ministerstva vnitra ČR pro poskytování služeb seniorům, zdravotně postiženým a sociálně slabým občanům). Adra má 6 psích koterapeutů (plemena – bernský salašnický pes, labradorský retrívr, zakrslé králiky, a modrého kocoura, který před nedávnem ochrnul na nohy po cca pětileté terapeutické

⁵⁹ <http://www.csspv.cz/>

⁶⁰ <http://www.csspv.cz/>

⁶¹ <http://www.csspv.cz/>

činnosti. Zooterapeuté jezdí do domova důchodců v Náměšti na Hané, do hospicu na Svatém Kopečku v Olomouci, do Mateřské školy, základní školy, střední škola Credo pro děti s více vadami.⁶²

Slečna Jana Slováková, která tento rok končí studium jednooborové psychologie na Masarykově univerzitě v Brně, se dobrovolnictví věnuje cca tři roky a dva roky chodí pouze do Centrumu sociálních služeb v Prostějově s Apolenkou, která ve třičtvrtě roce úspěšně složila canisterapeutické zkoušky. Apolenka je labradoodle, kříženec standardního pudla a labradora. Je vhodný pro alergiky, neboť oproti jiným plemenům využívaných v canisterapii, nepouští srst. Slečna Slováková chová zakrslé králíky, morčata, které někdy bere na canisterapii. Má i dvě činčily, s kterými zooterapii neprovozuje, neboť se domnívá, že tento druh hlodavců, vzhledem ke své plachosti není pro zooterapii nejvhodnější, navíc jsou aktivní v noci, přes den pospávají.

Jana s Apolenkou navštěvují jedenkrát týdně tři uživatele domova a to paní Františku, která má 88 roků a je upoutaná na lůžko, celý život pracovala v zemědělském družstvu a doma měla křížence jezevčíka a kočky. Cítí se být osamělá, neboť manžel jí zemřel a dcera, která jí navštíví maximálně jednou za měsíc, bydlí v Praze. Pocitem osamění trpí i ostatní senioři za kterými Apolenka chodí a je pro ně příjemným zpestřením všedních dnů. Apolenka navštěvuje i paní Boženu, která má důchodový věk a je umístěna v domově se zvláštním režimem. Paní Božena ráda kreslí a skládá básně. Složila i báseň o Apolence.⁶³

Slečna Slováková se věnuje i aktivitám s dětmi. Coby hypolog jezdí na hiporehabilitační tábory.⁶⁴

Zooterapie v okrese Prostějov je převážně provozovaná ve speciálních školách, kde se jí účastní většina žáků. Své místo si našla i v ústavech sociální péče. Zájem začínají projevovat i domovy pro seniory. Nejrozšířenější je v našem okrese canisterapie a hiporehabilitace.

⁶² <http://www.dcpv.cz/stranka/Aktuality>

⁶³ Rozhovor se slečnou Janou Slovákovou

⁶⁴ Rozhovor se slečnou Janou Slovákovou

2.2 Kasuistiky

Na závěr praktické části zařazuji kasuistiky. Jsou to příběhy osob, které se octli v krátkodobé či dlouhodobé péči odboru sociálních věcí Městského úřadu Prostějov. Jedná se o kasuistiky zaměřené na pozitivní ovlivnění zooterapií.

2.2.1 Případová studie chlapce po transplantaci srdce

Případovou studii jsem zpracovala na základě agendy příspěvku na péči, kterou na MěÚ Prostějov vedu, neboť zákonnému zástupci Toma je příspěvek na péči vyplácen a na základě šetření, které jsem v domácnosti provedla v březnu 2010.

2.2.1.1 Rodinná anamnéza

Tomáš se narodil 16. 6. 2004, když jeho matce Evě bylo 28 let. Matka, občanka české republiky, rok bydlela s Tomášovým otcem Karlem, rakouským občanem, který obchodně jezdil do Čech, v Rakousku. Porodit se rozhodla v Rakousku. Necelé dva měsíce po porodu zemřela. Pitvou byla zjištěna srdeční vada. V průběhu svého života neměla žádné zdravotní obtíže, které by nemoc odhalili. Rakouští lékaři rodinu ujistili, že tato srdeční vada není dědičná.

Vzhledem k tomu, že otce byl pracovně vytížen a nechtěl přijít o své lukrativní zaměstnání požádal matku své přítelkyně, aby se o Tomáše starala, než si uspořádá svůj osobní život.

Babička souhlasila a s péčí o Tomáška jí pomáhal syn David a nejvíce snacha Petra, která si malého Toma velice oblíbila. Otec za malým Tomem jezdil stěží jednou za dva měsíce, byl s ním půl dne a pak se vracel zpátky do Rakouska. Když bylo zřejmé, že otec nemá zájem starat se o svého syna, požádala Petra s Davidem Karla o souhlas k adopci, Karel souhlasil. Přiznal se, že jim to chtěl již delší dobu navrhnout, ale neměl odvahu. Když bylo Tomovi čtrnáct měsíců, byl soudně svěřen do výchovy svého strýce a tety.

2.2.1.2 Zdravotní anamnéza, osobní anamnéza

Do konce roku 2007 se Tom vyvíjel a projevoval naprosto normálně, chodil do školky hrál si s dětmi a s půlročním labradorem Kodym, který byl pro Toma nejoblíbenější hračkou spával s ním i v pokojíčku. V únoru 2008 prodělal Tom virózu.

Po léčbě virózy trpěl Tom nevolností, stěžoval si na bolesti břicha, několikrát navštívili i pohotovost. Vzhledem k tomu, že jeho zdravotní stav se nelepšil, poslal ho dětský lékař na vyšetření do Brna, kde odhalili srdeční vadu. Po měsíční hospitalizaci v Brně byl v dubnu 2008 propuštěn do domácího léčení a byl zapsán do mezinárodního registru dárců pro transplantaci srdce, neboť lékaři zjistili, že Tomovo srdce funguje na čtyřicet procent a nedokázali odhadnout, jak dlouho bude tříletý chlapec čekat na své nové srdce a zda se ho dočká. Nesměl vykonávat žádnou fyzickou aktivitu, zrychlený pulz ho ohrožoval na životě.

Pro rodiče bylo těžké Tomovi vysvětlit, že je vážně nemocný, že nemůže chodit do školky, hrát si s dětmi že musí jen leže a pokud jdou na procházku, že musí sedět v kočáře, neboť Tom je velmi společenský a aktivní. Díky labradorovi Kodymu, který dělal Tomovi čtyřiaadvacet hodin společnost, tuto zátěžovou situaci zvládli. Tom a Kody se na sebe vzájemně fixovali. Kody tráví s Tomem většinu času v posteli. Lékaři přítomnost psa nedoporučovali. Bylo nutné dodržovat naprosto sterilní prostředí, neboť pokud by dostal infekci, virózu, mohl by zemřít. Všichni v rodině nosili sterilní roušky a psa umývali v dezinfekčním roztoku. Tom se dokonce nemohl ani smát ani plakat, protože začal ihned lapat po dechu.

V červenci 2008 se Tomovi narodil nevlastní bratr Filip. Rodiče byli v časovém presu, neboť je plně zaměstnávala péče o miminko a na Toma nemají dostatek času, do rodinného života se zapojují prarodiče z obou stran. Jedno zářijové odpoledně 2008, kontaktují lékaři z Brna Tomovi rodiče, našel se vhodný dárcce. Tom podstupuje transplantaci srdce. Po transplantaci je Tom stabilizovaný, nenastali žádné pooperační komplikace. Týden po operaci se lékaři rozhodnou pro biopsii pro případ odhalení rejekce. Při biopsii dochází k proražení pravé srdeční komory, tuto skutečnost lékaři zjistí až po několika hodinách, kdy chlapec upadá do hlubokého bezvědomí. Je nutná okamžitá operace transplantovaného srdce. Cca měsíc byl v komatu. Po probuzení z komatu byl spastický na pravou stranu – pravostranná hemiparéza, nevnímal, levá noha i ruka dělala nekoordinované pohyby. Tom strávil dalšího čtvrt roku po probuzení z komatu v nemocnici. Byla mu přidělena fyzioterapeutka, která s ním cvičila Vojtovu metodu. Matka se s fyzioterapeutkou domluvila na návštěvách psa v zařízení. Kody ležel vedle Toma v posteli a fyzioterapeutka vždy vzala ruku Toma a přejížděla jí po srsti psa. S postupem času se v Tomově nepřítomném pohledu začal objevovat výraz libosti. Vždy po kontaktu se psem zahájila fyzioterapeutka cvičení a po ukončení cvičení napoložovali Lodyho k Tomovi do postele a on usínal s uvolněným výrazem ve

tváři. Kody chodil za Tomem každý druhý den. Chlapcův zdravotní stav se zlepšoval. Při příchodu psa se snažil vydávat zvuky, proto požádala fyzioterapeutka svoji kolegyni o přítomnost psa při logopedii.

Po propuštění Toma z nemocnice dál matka pokračovala v rehabilitaci, třikrát denně cvičili Vojtovu metodu a metodu Bobata, jedenkrát týdně ho vozí matka na logopedii a na hiporehabilitaci do Heliosu Mostkovice.

2.2.1.3 Současný stav

Současný stav je takový, že Tom je schopen chůze, ale při jakékoli nerovnosti terénu ztrácí rovnováhu, nevyjde sám schody, potřebuje oporu matky. Dovede stát na jedné noze tři sekundy, pak padá. Nemá prostorovou orientaci, neodhadne vzdálenost překážky. Když chce otevřít a chytá za kliku, která je o pár centimetrů dál. V cizím prostředí se neorientuje. V okolí svého domu se orientuje částečně, matka mu musí pomáhat. Slovní zásobu dohnal na úroveň ostatních dětí. S jemnou motorikou má ještě problémy, kreslí jen hlavonožce, nenaporcuje si stravu, při nalévání pití rozlévá. Začíná zvládat zapínání knoflíků, jeden knoflík zapíná cca deset minut. Rád, s pomocí matky skládá puzzle, rád hraje pexeso na počítači. Ze všeho nejraději je ve společnosti svého bratra, který ho motivuje k soutěživosti a tím i k překonávání překážek. Co udělá bratr, to musí zvládnout i Tom. Teď se snaží dohnat bratra v jízdě na kole, který již jezdí samostatně.

Matka s ním ráno a večer cvičí Vojtovu metodu, odpoledne cvičí Bobatovu metodu. Jednou až dvakrát týdně jezdí na hiporehabilitaci. K pohybu ho motivuje i pes Kody. Pravidelně navštěvují psychologa. Pokud je Tom nemocný a několik dnů vynechá rehabilitace, pak některé úkony, které zvládal má problémy zvládnout, vrací se zpět.

Lékaři jsou překvapeni k jakému rychlému zlepšení u Toma došlo, neboť zpočátku chlapci nedávali šanci na zapojení se do běžného života, ke kterému Tom zdárně, také díky své nové matce, spěje.

2.2.2 Případová studie znásilněné dívky

Kasuistika byla provedena na základě spisové dokumentace, která je na MěÚ Prostějov vedena na odboru sociálních věcí, oddělení sociálně-právní ochrany dětí.

Převážná část informací, k vypracování kasuistiky, byla získána při osobním rozhovoru s matkou znásilněné dívky.

2.2.2.1 Rodinná anamnéza

Viktorie bydlela s rodiči v panelovém domě, poblíž koridoru Hlučela, vyrůstala v disharmonickém manželství. Matka byla na dceru citově fixovaná. Plně se jí věnovala, jezdila s ní i se svými přáteli na výlety, na dovolenou. Po mateřské dovolené pracovala jako účetní v soukromé firmě, později se osamostatnila a nabízela firmám a fyzickým osobám vedení účetnictví.

Otec byl vojákem z povolání. Často po práci chodíval s kamarády do restaurací a na diskotéky, udržoval vztahy s jinými ženami, které matka tolerovala. K rodině neměl vztah, výchova dcery ho nezajímala. Rodinu však zajistil po finanční stránce, v rámci své vojenské služby jezdil na mise.

Situace se vyhrotila, když dcera navštěvovala pátou třídu, kdy matka podala žádost o rozvod, neboť manžel zcela propadl alkoholu a gamblerství, matku slovně i fyzicky napadal i v přítomnosti dcery. Léčení ze závislostí odmítal. Často se vracel v ranních hodinách domů v podnapilém stavu ve společnosti kamarádů a žen. To už manželka psychicky neunesla a odstěhovala se s dcerou do pronajatého bytu. Cca tři měsíce po podání žádosti o rozvod přišel manžel i o práci, neboť byl několikrát přistižen pod vlivem alkoholu.

2.2.2.2 Osobní anamnéza

Porod a vývoj Viktorie proběhl bez anomálií. Prodělala pouze běžné dětské nemoci.

Viktorie je dívka drobné postavy, má dlouhé hnědé vlasy a výrazné hnědé oči. Je kamarádká, tichá, nekonfliktní, oblíbená v kolektivu. Při kontaktu s dospělými je ostýchavá. Ráda kreslí, zpívá, tančí. Má kladný vztah ke zvířatům, chtěla by psa, ale matka jí to nedovolí.

Začátkem školního roku, kdy Viktorie nastoupila do šesté třídy, se jednoho zářiového dne vracela s kamarádkami ze hřiště. Oslovil jí chlapec, který bydlel ve stejném panelovém domě jako Viky. Chodil na stejnou školu jako ona, ale do deváté třídy. Požádal jí, aby mu šla pomoc se štěnětem, kterého našel na Hloučeli, prý má asi poraněnou nohu. Zavedl jí na odlehlé místo koridoru Hlučela, kde jí znásilnil. Vyhržoval jí, že nesmí nikomu nic říct.

Viky se vrátila domů, zavřela se v pokoji a s matkou nechtěla komunikovat. Matka chtěla vědět, proč se vrátila tak pozdě, proč je tak špinavá a proč pláče. Po několikahodinovém naléhání se Viky matce svěřila, že byla znásilněna. Matka zmobilizovala policii a začalo vyšetřování, které dcera psychicky nezvládla, pokusila se o sebevraždu, přerázla si žíly, byla hospitalizovaná na psychiatrii. Během hospitalizace, jí matka vyřídila přestup na jinou školu, neboť Viky odmítla vrátit se zpět do stejné školy, styděla se před spolužáky, Po návratu z nemocnice s ní byla matka 24 hodin denně, veškeré ostré předměty v bytě uschovala do uzamčené skříňky.

Viky odmítala kontakt s vrstevníky, uzavřela se do sebe, trpěla pocity úzkosti, byla uzavřená do sebe, téměř nekomunikoval ani s matkou. Matka jí do školy musela vodit i vyzvedávat, musela s ní spát v posteli, pokud šla matka např. ke kadeřníkovi, šla s ní i Viky, neboť se sama doma bála. V noci nemohla usnout, matka musela procházet pokoje v bytě a ujišťovat jí, že v nich nikdo není. V noci křičela ze spaní, měla děsivé sny.

Viktorie v doprovodu své matky navštěvovala psycholožku, která matce doporučila kontakt se zvířaty. Protože matka odmítla zvíře v bytě, našli jako nejvhodnější variantu návštěvu Piafy Vyškov, kde Viky docházela dvakrát týdně na hiporehabilitaci a jednou týdně na canisterapii.

Viky byla nadšená jak z hiporehabilitace, tak i z canisterapie. Již po prvních návštěvách bylo znatelné zlepšení psychického stavu. Předtím apatická komunikace s matkou omezená pouze na odpovědi ano, ne nevím, nechci se po hodinách canisterapie a hiporehabilitace rozvinula v barvitě vyprávění o koních a psech, o pocitech při jízdě na koni a hře se psem. Po dvou měsících se jí podařilo navázat i kontakt se spolusedící v nové třídě, později i s ostatními spolužačkami. Komunikaci s chlapci se vyhýbala. Také se vyhýbala mimoškolnímu kontaktu se spolužačkami. Stále vyžadovala doprovod matky.

Na canisterapii a hiporehabilitaci chodila Viky tři čtvrtě roku. Po ukončení hiporehabilitace a canisterapie byla Viktorie relativně psychicky vyrovnaná, již byla schopna jít sama do obchodu nakoupit, jít sama s kamarádkami do kina, jet sama na trénink do Heliosu v Mostkovicích, kde se přihlásila do jezdeckého oddílu. Za tmy měla, ale stále stísněné pocity, matka jí nemohla nechat večer samu doma.

2.2.2.3 Školní anamnéza

Viktorie prospívala na základní škole s vyznamenáním. V šesté třídě, kdy došlo ke znásilnění, přestala jevit zájem o školní povinnosti, došlo ke zhoršení prospěchu, obzvláště v prvním pololetí. V sedmé třídě již opět prospívala s vyznamenáním. Po ukončení základní školy nastoupila na gymnázium, kde prospívala velmi dobře.

2.2.2.4 Současný stav – sociální situace

Viktorie, již druhý rok studuje obor fyzioterapie na lékařské fakultě, Karlovy univerzity v Praze a bydlí u svého přítele, který je již zaměstnaný, minulý rok ukončil Karlovu univerzitu, kde studoval psychologii. Poznali se v jezdeckém klubu Epona, jehož jsou členové. Oba dva spojuje nepříjemné zážitky v dětství, neboť i přítel Viky pochází z rozvráceného manželství. Jeho otce opustil matku kvůli mladší ženě, matka propadla závislosti na alkoholu.

Viktorie je naprosto psychicky vyrovnaná. Podařilo se jí odpoutat od minulosti. Je spokojená ve svém osobním životě. Je ráda, že našla citlivého muže, který jí rozumí. Dvakrát do měsíce jedou s přítelem navštívit matku, jejího přítele a pětiletou nevlastní sestru Nelu.

S otcem se neviděla od té doby, co se s matkou odstěhovali. Nemá o něm žádné zprávy a nemá zájem se s ním kontaktovat.

2.2.3 Případová studie mentálně znevýhodněné dívky

V rámci své stáže v denním stacionáři Lipka jsem si vybrala ke zpracování kasuistiky uživatelku, která se nezačlenila do kolektivu. Kasuistiku jsem vytvořila na základě jejich osobních materiálů, které mě zařízení poskytlo a na základě informací, které mi sdělila vychovatelka, která s ní pracuje 3 roky.

2.2.3.1 Rodinná a osobní anamnéza

33letá Pavla žije s osmdesátiletou babičkou z matčiny strany v Prostějově. Její rodiče bydlí ve městě vzdáleném 60 km od Prostějova. Maminka je profesí lékařka, která ze zdravotních důvodů nepracuje, (proto se o Pavlu stará od roku 2000 babička) tatínek strojař, který nepracuje z důvodu péče o nemocnou manželku. Má mladšího bratra, který vystudoval střední odbornou školu a pracuje. Pavla je s rodinou je v neustálém telefonním a o víkendech i osobním kontaktu.

2.2.3.2 Zdravotní anamnéza

Primárním postižením je dětská mozková obrna, psychomotorická retardace. Trpí interním onemocněním žaludku, proto pravidelně navštěvuje gastroenterologii, z důvodu obsesí je v péči psychiatrické ambulance. 2x denně během pobytu ve stacionáři jí vždy půl hodiny po jídle podávají lžici Malouxu. Od konce roku 2004 se u ní prohlubují psychické obtíže, je značně snížena schopnost komunikace, kontakt s klientkou téměř nelze navázat, došlo k zintenzívnění obsesí. Otec a babička navštívili stacionář, udávají tytéž obtíže u klientky i v domácím prostředí. Současně se zhoršuje stav i v oblasti somatické, podezření na žaludeční vředy se z vyšetření gastrokopie nepotvrdilo.

2.2.3.3 Školní anamnéza

Absolvovala speciální školu, dobře zvládla čtení předloženého textu a jeho zapamatování si obsahu, zvládá přednes básní, má nečitelný písemný projev, ve vyšší kvalitě opis.

Denní stacionář navštěvuje od září 2003. Zpočátku docházela sama, od listopadu 2003 s doprovodem. Ve stacionáři je od cca 7.30 do 14. 00.

Přijetí do zařízení iniciovala babička, důvodem byla stále se zvyšující náročnost péče o nemocnou vnučku. Vzhledem ke svému vysokému věku již nebyla schopna v plném rozsahu potřebnou péči zabezpečovat. Proces adaptace na nové prostředí klientce usnadnila skutečnost, že s některými uživateli byla již dříve v kontaktu. Před přijetím do OS LIPKA navštěvovala jiná zařízení sociálních služeb. Ve všech byl její pobyt ukončen z důvodu výrazných poruch chování, které narušovali chod zařízení.

2.2.3.4 Oblíbené činnosti

Skládá puzzle, a to i náročnější obrázky o 200 a 500 dílcích i více. Zde projevuje značnou trpělivost. Pracuje s jehlou a nití - tvoří dečky z korálků, vytváří náramky z jemných perliček. Pracuje na tkalcovském stolním stavu, kde opět projevuje značnou trpělivost, zručnost a kreativitu. Z pohybových aktivit preferuje – vycházky, turistiku. Má zájem i o hudbu, především s rytmizačními prvky.

2.2.3.5 Motorika

Jemná motorika – v oblíbených činnostech projevuje zručnost. Nutnost rozvoje grafomotoriky, ke které má rezistentní odpor – správně motivovat, překonávat její nechuť ke psaní. Má obavy, že její výtvor nebude pěkný.

2.2.3.6 Jazykový projev

Mluví překotně, špatně artikuluje, proto je nutná logopedická péče zaměřená na zřetelnou artikulaci a plynulost projevu.

2.2.3.7 Sociální oblast

Je prostorově orientovaná, neadekvátně vnímá okolí ve smyslu komunikace, má neadekvátní reakce od agresivního chování verbálního a fyzického až po plačtivost. Obtížně komunikuje s vrstevníky a pracovník. Její reakce jsou hraniční, vyvolávají obavy okolí. Apatii a uzavřenost střídají prudké reakce a potřeba vyvolání zájmu za každou cenu až po napadení. Své dobré paměťové schopnosti využívá k zapamatování všech negativních událostí ve svém okolí, městě, státě i ve světě, které s oblibou reprodukuje.

Její negaci se pracovníci snaží odstranit pochvalou, povzbuzováním, podporují jí v pozitivním vnímání skutečnosti. Práce s uživatelkou vyžaduje značnou erudici, trpělivost, empatii i předvídatost. Snaží se o socializaci, eliminaci nesnášenlivosti, správný nácvik vzorců chování, upevňování některých pracovních návyků v oblasti sebeobsluhy a péče o vlastní osobu. Vzhledem k obtížné situaci v rodině – nemocná matka, vysoký věk pečující babičky, je třeba ve střednědobém časovém horizontu zvažovat možnosti jiné formy sociální péče. Rodina i klientka odmítají možnost ústavní péče, mají velký zájem o možnost chráněného bydlení.

Učitelka Pavly si při procházkách všimla, že pozitivně reaguje na psy. Ve stejné budově jako je stacionář je i základní a mateřská škola Jistota, kam dochází k dětem canisterapeutka paní Frnčová. Učitelka Pavly se dohodla s canisterapeutkou na hodinách canisterapie. Pavla byla z canisterapie nadšená.

2.2.3.8 Současný stav

Paní Frnčová u Pavly používá zásadně individuální canisterapii, neboť obzvláště v cizím kolektivu vystupuje Pavla agresivně, žárlí na děti, chce mít psa jen pro sebe. Paní Frnčová používá při canisterapii dva psi jack russel teriéra a bigla. V případě Pavly

canisterapeutka pro terapii vybrala méně agilního bígla Tinu. Z činností, které při canisterapii Pavla nejraději provádí je polohování. Pavla se na canisterapii těší, je mnohem klidnější, zmírnila se i agrese vůči spolužákům a prarodičům. Pavla je pozitivněji naladěna. Agrese vůči prarodičům nastává, když odmítají naléhání Pavly, mít svého vlastního psa doma. Prarodiče jsou ve věku, kdy stěží zvládají péči o Pavlu, péče o psa by pro ně byla velkou přítěží.

Na základě těchto kasuistik jsem chtěla poukázat, jaký vliv má zooterapie na psychické zdraví lidí, jak u mentálně znevýhodněných, tak i u osob zdravých, které se ocitnou v krizové životní situaci. Stejně tak je i neopomenutelný vliv zooterapie na rozvoj hrubé a jemné motoriky u zdravotně znevýhodněných osob.

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se nejdříve snažila představit zooterapii obecně. Praktická část je naplněním mého hlavního cíle, a to zmapovat sociální, zdravotní, pedagogická zařízení v okrese Prostějov, jejíž uživatelé se účastní zoterapie. V rámci představení průběhu zoterapie v zařízeních je i popsána činnost jednotlivých zoterapeutů, kteří v zařízení zooterapii provozují, čímž se mi podařilo identifikovat množství zoterapeutů v okrese Prostějov.

Z praktické části lze vyzorovat, že zoterapeutická péče v okrese Prostějov je věnována převážně zdravotně znevýhodněným dětem. Své místo si našla i v ústavech sociální péče. Téměř vůbec jí nevyužívají denní stacionáře, domovy s pečovatelskou službou. Zoterapie je provozována pouze v domově pro seniory ve Víceměřicích a v domově pro seniory, který je součástí Centrumu sociálních služeb v Prostějově. V Domově důchodců na Nerudové ulici v Prostějově mají v jednom koutku pro odpočinek, velké akvárium s rybami a v druhém koutku pro odpočinek je umístěna voliéra s papoušky a kanárky. Deset let měli dva uživatelé na pokoji labradora, který před půl rokem zemřel. Zařízení však považuje tuto formu zoterapie v jejich zařízení za nevhodnou, neboť v průběhu času došlo ke zhoršení zdravotního stavu seniorů, čímž pes strádal po pohybové stránce, neboť ani personál neměl dostatek času, aby se mu mohli věnovat. Labrador byl v zařízení velmi oblíbený, uživatelé domova mu nosili pamlsky, pes trpěl značnou nadváhou. Sociální pracovníci kontaktovali několik canisterapeutů, kteří je však odmítly z důvodu pracovní vytíženosti. V obdobné situaci je i domov pro seniory v Kostelci na Hané a Soběsukách. V roce 2007 do domova v Soběsukách docházel canisterapeut, který po roce canisterapeutickou činnost v domově ukončil. Stejně tak i sociální pracovnice oddělení LDN prostějovské nemocnice se snažila, na základě podnětu vedení, o zprostředkování canisterapie pro jejich pacienty, zatím bezvýsledně. Je tedy zřejmé, že zoterapeutů je v našem okrese málo. Důvodem je i to, že provozování zoterapie je časově a psychicky náročnou prací, která není dobře finančně ohodnocena. Všichni zoterapeuté, se kterými jsem se setkala, se shodli na faktu, že se zoterapií nelze živit, je to především záliba, kterou provozují po práci. Největší oblibě se, v našem okrese, těší canisterapie a

hiporehabilitace. V minimální míře se zoterapeuté věnují felinoterapii a terapii pomocí drobných zvířat.

Zooterapie je léčbou i prevencí, o tom nás přesvědčí mnohé kasuistiky. Proto pevně věřím, že i v našem okrese se rozšíří počet zoterapeutů a zooterapii, jako jednu ze stále se rozšiřujících metod v sociálních službách budou moci využívat i zařízení, které o ni mají zájem.

Jako jedna z možností je motivace a podpora uchazečů o zaměstnání na úřadu práce, kteří vykonávají veřejnou službu v zařízeních sociální péče.

z metod této léčby pomocí zvířat a to canisterapii.

Použitá literatura

GALAJDOVÁ, L. *Pes lékařem lidské duše aneb canisterapie*. 1. vyd. Praha: Grada, 1999. ISBN 80-7169-789-3.

HOLLÝ, Karol, HORNÁČEK, Karol. *Hipoterapie: Léčba pomocí koně*. 2. vyd. Ostrava: Montanex, 2005. ISBN 80-7225-190-2.

NERANDŽIČ, Z. *Animoterapie aneb Jak nás zvířata léčí*, 1. vyd. Praha: Albatros, 2006. ISBN 80-00-01809-8

SVOBODOVÁ, I. A KOL. *Zoorehabilitace a aktivity se zvířaty*. 1. Vyd. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2009. ISBN 978-80-213-1912-7

VELEMÍNSKÝ, M. A KOL., *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. 1. vyd. Č. Budějovice: DONA, 2007, 335 s. ISBN 978-80-7322-109-6

Internetové zdroje

<http://www.beagle-jackrussel.cz/canisterapie.htm>

<http://www.dcpv.cz/>

<http://www.domovurybnika.cz>

<http://www.helios-mostkovice.ic.cz/>

<http://www.nazamku.eu/>

<http://www.nezamyslice.cz/>

<http://www.piafa.cz/>

<http://www.pvtetin.cz/informace.htm>

<http://vozickar.com/piafa-patnactileta/>

<http://zvsiou.pvskoly.cz/historie.html>

<http://www.zsadd-prostejov.cz/>

